

Imaginea crucii în poeziile lui Radu Gyr

Claudia CIOBANU

„Pe cruce s-a unit dumnezeirea și omenirea – indisolubil –
și s-a pecetluit îndumnezeirea făpturii.”

Nicolae Steinhardt

L'existence de Radu Gyr a été marquée par de longues périodes de détention et d'interdictions. C'est pourquoi il est absolument nécessaire de retourner aux poèmes du grand écrivain pour redécouvrir les valeurs de son idéal artistique et religieux.

Avant l'analyse des significations du motif de la croix dans la poésie de Radu Gyr, on considère utile une démarche de compréhension du de symbole de l'intérieure du christianisme. La croix est la preuve de l'union de l'être humain avec la divinité. Dans la poésie de Radu Gyr, la piété, la compassion et la sensibilité sont exprimées d'une manière expressive, tout ce qui est mauvais, douloureux dans l'univers physique étant sublimé dans une chaude prière, pour assumer le destin de martyr.

Que ce soit la croix de Jésus ou la croix du destin humain, le symbole sacré développe, dans la poésie de Radu Gyr, toute un panorama d'une remarquable plasticité et dirige la lecture vers le grand, l'authentique Sens.

1. Pentru recuperarea unui tezaur liric

La confluența dintre suferința unui destin amenințat perpetuu de spectrul închisorii sau al morții și harul artistic pe care poetul l-a primit cu bucuria cuminecării, dobândește ființă lirica lui Radu Gyr. Exceptând perioada de formare, a studiilor liceale, când începe să scrie, și a celor universitare, când deja se afirmă în lumea literară, colaborând la revistele vremii, întreaga existență a lui Radu Gyr a fost marcată de perioade lungi de detenție, de persecuții și interdicții. Cu o seninătate care dezvăluie un profil moral exemplar, scriitorul a ales constant calea poeziei pentru care a fost apreciat doar pe parcursul unui deceniu, în perioada interbelică, atunci când a primit o seamă de distincții literare: *Premiul pentru sonet al Societății Scriitorilor români* (1926), *Premiul Institutului pentru Literatură* (1927), *Premiul Adamachi al Academiei Române* (1930), *Premiul Socec al Societății Scriitorilor Români* (1939). Această enumerare este menită a pune în evidență recunoașterea unor merite artistice pe care, ca și când ar fi lovită de o stranie amnezie, posteritatea istorico-literară postdecembristă, în mare parte, le ignoră. Există însă și conștiințe culturale care au făcut o misiune de credință din publicarea și promovarea liricii lui Radu Gyr. Se cuvine a aminti aici efortul

recuperator al lui Barbu Cioculescu, cel care a îngrijit și a însoțit cu aparat critic volumele de poezii publicate în anii '90: *Anotimpul umbrelor* (1993), *Sîngele temniței. Balade* (1993), *Stigmat* (1993), *Ultimele poeme* (1994); în aceeași perioadă apare și volumul autobiografic *Calendarul meu* (1996), sub atenta și pasionata supraveghere a lui Ioan Popișteanu.

Lectura liricii lui Radu Gyr oferă imaginea unui poet care a cunoscut o evoluție remarcabilă, de la volumul de debut, *Liniști de schituri* (1924), în care G. Călinescu apreciază că autorul e un „medelenizant al Oltului zgomotos vitalist”¹, continuînd cu *Cerbul de lumină* (1928), *Cununi uscate* (1938), *Poeme de război* (1942) și *Balade* (1943). Odată cu maturitatea artistică, lirica lui Radu Gyr devine expresia rafinatei versificări a substanței ideatice, astfel că azi, alături de poetul tradiționalist (dar și clasicizant), de înflăcăratul discurs artistic menit să esențializeze experiențe liminare, ca războiul sau temnița, trebuie să vedem în această personalitate creatoare și un fervent autor de poezie cu formă fixă, de tipul rondelului sau al sonetului.

Mărturisirile scriitorului în ceea ce privește crezul estetic sînt, pentru cel care ține să pătrundă în intimitatea laboratorului artistic al creației lui Radu Gyr, de o evidentă utilitate. La întrebarea *De ce scrieți?*², poetul răspundea, în anii '30: „Scriu pentru frîntura de curcubeu pe care-o port, arzînd în inimă. Cred că duceam – în sînge, sub frunte? – cîntecul meu, înainte de-a fi învățat să-l cobor, sărac și ciuntit, în slovă. (...) Veacurile au sănii ciudate care lasă răni lungi în artă. Dar aceste răni sînt dureroase și adînci numai în structura externă a artei. Excelențele ei rămîn pure în candoarea lor nestrămutată. Numai tehnica îmbătrînește; numai procedeele arhitectonice sînt în veșnică mobilitate și numai mulajul sau tiparele exterioare prind rugină și se deformează. Substanța, care vine din infinit, dăinuiește, apolinică și permanentă, ca eternitatea. Numai în temeiul acestei substanțe hiperionice au putut dura, dincolo de leaturi și istorie literară, și pe plan exclusiv estetic, poeți perimați ca tehnică formală, dar autentici în esențe de emotivitate. (...) Scriu, fiindcă divinitatea apolinică a scuturat o creangă de paradisiac și peste umărul meu”³.

Asumare a unei misiuni sacre, act de viguroasă afirmare a idealurilor unui timp și ale unui spațiu, creația celui care va semna incendiarul text *Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!* se impune în peisajul literar românesc și prin suflul ei național. În aceeași anchetă întreprinsă în perioada interbelică, atunci cînd s-a pus problema raporturilor dintre poezie și ideea politică, Radu Gyr avertizează: „Poetul nu mai poate rămîne, ca pînă acum, excentric idealurilor și imperativelor etnice. Destul a hibernat prin claustrități. De-ajuns s-a înzăpezit în hermetisme. Sfoegit, uscat, egoist, cîntîndu-se numai pe sine, fragmentele sale sufletești, el apare ca un azvîrlit

¹ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Editura Aristarc, Onești, 1998, p. 784.

² *De ce scrieți? Anchete literare din anii '30*, text cules și stabilit de Gheorghe-Hrimiuc Toporaș și Victor Durnea, Iași, Polirom, 1998.

³ *De ce scrieți*, ed. cit., p. 157.

dincolo de zidurile marilor prefaceri și zbateri sociale și naționale. Publicul nu-l mai vrea astfel. Este sătul de-o poezie de turn de fildeș, în care nu clocotește nimic din lava gîlgîitoare a marelui suflet colectiv. „Poezia de azi va trebui să fie românească. Românească nu prin decorativ, cadru extern și inutile idealizări semănătoriste, dar prin clocotul ei subteran. Prin sufletul pe care-l adîncește și-l răbufnește în afară. Cred într-o poezie cu zale verzi de arhanghel.” (*De ce scrieți ?*)

2. Crucii Tale ne-nchinăm, Hristoase – mărturie ortodoxă

Înainte de a trece la analiza propriu-zisă a semnificațiilor motivului crucii în poeziile lui Radu Gyr, socotim necesară înțelegerea sensurilor acestui simbol din perspectiva practicii interne, a creștinismului. Una dintre cele mai tulburătoare și bine argumentate mărturii despre însemnătatea crucii în existența umană se regăsește în volumul părintelui Nicolae Steinhardt *Dăruind vei dobîndi*⁴, în eseu *Două evlavii ce nu se cuvîne a fi părăsite: cinstirea Crucii și a Maicii Domnului*: „Crucea, geometric și simbolic vorbind, e semnul întretăierii celor două planuri, e unirea dintre spiritual și material, e metafora dublei noastre naturi: duhovnicească și pămînteană. Ea ne rezumă, ne recapitulează, ne reprezintă grafic și cardinal, ne expune în dubla – paradoxala, perpendiculara, fundamentala – noastră solemnă și derizorie situație de făptură care, deopotrivă, ține de lume și de cer.”⁵ Suma trăirilor umane în raporturile sinelui cu divinitatea, inspirat reprezentată de cărturarul creștin are ecouri în poeziile care fac obiectul observațiilor noastre.

Pentru a extinde aria investigației referitoare la simbolistica crucii, un reper focalizat pe această problematică îl reprezintă *Sfaturile înțelepte* ale Sfîntului Teofan Zăvoritul care distinge: „Există o cruce exterioară care se află pe umerii noștri. Sînt necazurile, nenorocirile, lipsurile, bolile, atacurile, învinuirile neîntemeiate. Există o cruce lăuntrică – lepădarea de sine (...). Există o cruce duhovnicească, dumnezeiască – răstignirea după voia lui Dumnezeu. Aceste cruci iau naștere una din cealaltă. Cea din urmă se evidențiază prin lăsarea în voia lui Dumnezeu, liniștită, tăcută, pașnică; a doua, prin lupta cu sinele, necruțătoare față de sine; iar a treia – prin răbdarea necazurilor. Cîte cruci, atîtea purtări de cruce.”⁶ Însuși destinul omului este surprins în aceste ipostaze. După cum vom releva în cele ce urmează, poetul Radu Gyr a reprezentat cu mijloacele artistului inspirat ceea ce atît de profund este exprimat în textele teologice.

În volumul intitulat *Abecedar al credinței*, autorul grec Christos Yannaris sintetizează valorile de sens ale crucii, rolul acestui element în configurația spirituală a creștinului: „Dacă Crucea lui Hristos a devenit simbolul prin excelență al Bisericii, expresie sensibilă și manifestare a credinței creștinilor, aceasta nu s-a împlinit pentru a ne aminti numai de pătimirea lui Hristos, Dumnezeu-Omul și de prețul care s-a plătit pentru împlînzirea dreptății dumnezeiești ofensate. Creștinii se

⁴ Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobîndi. Cuvinte de credință*; ed. Îngrijită, studiu introductiv și referințe critice de Ștefan Iloae; repere biobibliografice de Virgil Bulat; indici de Macarie Motogna, Iași, Polirom, 2008.

⁵ Nicolae Steinhardt, *op. cit.*, p. 361.

⁶ Sfîntul Teofan Zăvoritul, *Sfaturi înțelepte*, Editura Cartea Ortodoxă, Galați, p. 298-299.

însemnează pe trupul lor cu semnul Sfintei Cruci, afirmând prin aceasta renunțarea lor voită la suficiența de sine individuală, raportarea jertfelnică a vieții lor la voia Tatălui. «Toate lucrurile sensibile trebuie să treacă printr-o cruce și toate lucrurile inteligibile trebuie să treacă printr-un mormînt», spune Sfîntul Maxim Mărturisorul. (...) Orice mișcare și orice aspect al vieții de fiecare zi se pecetluiește cu semnul morții dătătoare de viață, al ascultării de voia Tatălui, de voia vieții. Crucea nu este semn de amintire și de referire sentimentală sau moral-didactică, ci simbol și manifestare a legăturii cu modul de existență al lui Hristos, care este modul vieții. Și ca un astfel de simbol revelator al vieții care constituie Biserica și speranța creștinilor, crucea se așază, în cele din urmă, și la mormintele celor adormiți întru Domnul, certificînd prin aceasta intrarea lor în «patria celor vii.»⁷ Transpunerea sensurilor adînci asociate marelui simbol creștin este realizată, în lirica lui Radu Gyr, prin configurarea unor imagini de tulburătoare plasticitate. Crucea de la căpătiul soldaților căzuți pe front sau al deținuților evocă metaforic și uman experiența chistică în textele *Mormintele* (vol. *Poeme de războiu*) sau *Cimitir de deținuți* (vol. *Sîngele temniței*), asupra cărora ne vom opri spre analiză în secvența următoare a studiului nostru.

Cu profunzimea și simplitatea proprie discursului său, arhimandritul Ilie Cleopa relevă, într-una dintre predici: „În cuvintele Sfintei Scripturi, înțelesul Crucii este tîlcuit în mai multe feluri, dar, în linii generale, în două și anume: un înțeles duhovnicesc și unul material. În sens duhovnicesc, prin Cruce înțelegem toată suferința și patima cea preainfricoșată a Domnului nostru Iisus Hristos, pentru că El a purtat pentru mîntuirea noastră crucea suferinței pînă la moarte și chiar moartea pe cruce. (...) Crucea materială este chiar Crucea aceea pe care a dus-o Mîntuitorul în spate.”⁸ În aceeași predică, părintele Cleopa subliniază: „În viața noastră pămîntească, fiecare trebuie să-și ducă o cruce, crucea pe care a rînduit-o Dumnezeu, cum ar fi: crucea celor căsătoriți, crucea monahilor, crucea fecioriei, a celor bolnavi, a văduvelor, a ostașilor și altele”⁹.

3. Simbolul crucii, purtător de sensuri multiple în lirica lui Radu Gyr

Dinamica simbolului spiritual reprezentat de cruce dobîndește valențe profunde ale sensului odată cu volumul din 1942, *Poeme de război*. „După rebeliunea legionară, la care a participat, Radu Demetrescu (Gyr) este judecat împreună cu optzeci și șase de intelectuali și este condamnat la doisprezece ani de închisoare, pedeapsă preschimbată în trimiterea pe front, ca simplu soldat, în batalioanele de sacrificiu prezente permanent în linia de foc”¹⁰. Rodul artistic al acestei experiențe este volumul din 1942, în care poetul a proiectat imaginea degradantă și absurdă a războiului, cutremurătoare mărturie, conținînd autentice pagini de jurnal versificat.

⁷ Christos Yannaris, *Abecedar al credinței*, Editura Bizantină, București, 1996, p. 142-143.

⁸ Arhimandrit Cleopa Ilie, *Predici la praznice împărătești și la sfinți de peste an*, Editura Episcopiei Romanului, 1996, p. 85.

⁹ Arhimandrit Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 86.

¹⁰ Barbu Cioculescu, *Postfață* la volumul *Anotimpul umbrelor*, Editura Vremea, București, 1993, p. 220.

Ființa umană, ne semnificativă jucărie a sorții, hărțuită de amenințata necruțătoare a unui sfârșit crud, percepe acut apăsarea care îl reduce la dimensiunea lui de carne de tun. În poezia *Mormintele*, sentimentul este potențat prin multiplicarea sumbră a crucilor care sînt semnul șirului nesfârșit de morți: „Alte cruci, pe alt colnic/ tot mai dese, tot mai dese./ luna grea să le apese/ cu zăpezi de borangic... // Toarnă glod, varsă argilă./ adu crucea de molid./ casca spartă – ciob de blid/ pune-o-n vîrf de șindrila”¹¹. Contrastul dintre aspectul impur, greu, al pămîntului care-i înghite pe cei căzuți și plutirea diafană a zăpezii – „de borangic” – este o dată în plus evidențiat în ultima strofă, acolo unde substanța afectivă a umanului pare copleșită de coșmarul războiului: „Pune rîme peste vis./ pune lut pe mîini de ceară./ mîinile ce dezmiardă./ mîinile care-au ucis.”

Expresie a dezolării, a ostilității naturii, întinderea nemărginită de pămînt străin devine, în poezia *Crucea din stepă*, spațiul regăsirii camaraderesi, al comuniunii dincolo de frontierele morții. Radu Gyr asociază nu o dată în poeziile sale imaginea crucii de pe mormîntul soldatului căzut în luptă cu aceea a căștii așezate deasupra simbolului creștin (așa cum s-a văzut și în *Mormintele* sau cum se poate citi în textul *Breviar*). Pe lângă sugestia refacerii schematice a reprezentării trupului uman, se poate deduce din acest obicei cazon asimilarea destinului omenesc cu cel christic. În versurile intitulate *Crucea din stepă*, de groapa străjuită astfel se apropie un „pribeag, cu sacul de merinde/ spînzurînd la șold, cu arma-n spate, // ars de veghea lungă-n vizuină, / năclăit de humă și nămoale, / el, ostaș, pe zarea de rugină, / lângă cruce pasul și-l domoale.” Poezia fixează în tușe de extraordinară plasticitate profilul soldatului îngenunchat la crucea camaradului său: „Mîinile, de zgură și de piatră, / frămîntate dîrz pe carabină, // i se strîng acum în rugăciune, / pîlpînd ciudat ca o beteală, / în amara stepei uscăciune, / sub un cer de mare oboseală. // Spune șoapte moi ca o mătase / pentru camaradul din țărînă. / Mîngîie cu grele mîini sfioase, / scîndura beteagă într-o rînă, // lung, sărută casca de pe cruce, / se ridică, șterge-o lacrimă din geană, / și, cu liniște de sfînt și de icoană, / către zări careucid se duce...” Pietatea, compasiunea, sensibilitatea și înnobilarea suferinței sînt exprimate desăvîrșit: tot ce e strîmb și imperfect în lumea fizică s-a sublimat în caldă rugăciune, în asumarea destinului martiric.

Admirabil creator de poezie cu formă fixă, Radu Gyr a lăsat posterității literare valoroase rondeluri și sonete reunite de Barbu Cioculescu în volumul din 1993 intitulat *Anotimpul umbrelor*. Unul dintre aceste sonete, *Inima copacului*, poate fi citit deopotrivă ca o meditație asupra opțiunilor umane în configurarea unui destin, dar și în cheia unei profesiuni de credință a scriitorului. „Creșteam în codru-nalt și singuratic, / cînd m-au surpat cu barda trei drumeți. / Era semeț întîiul și săgeți / și arc și-a scos din pieptul meu sălbatic. // Al doilea, în ochi cu dimineți, / lăută și-a făcut îndemînat / și-o dezmiarda-n adîncul păduratic, / vrăjind cu ea și păsări și mistreți. // Al treilea nu-și dresa nici vioară, / nici arc, ci și-a cioplit din trunchiul frînt / o cruce grea, cu mîna lui ușoară. // Apoi, umbrit de gene lungi de sfînt, / și-a

¹¹ Radu Gyr, *Crucea din stepă. Poeme de războiu*, ediție îngrijită și note de Ioan Popișteanu, Editura Ex Ponto, Constanța, 1998, p. 33.

pus pe umăr strania povară,/ pornind spre margini albe de pământ.” Poetul configurează aici trei moduri de a fi în lume: luptătorul sau soldatul, cel care își pregătește arme din lemnul arborelui, artistul, cântărețul care meșteștește instrumente muzicale pentru desfătarea estetică și, în finalul poeziei, apare ipostaza omului religios, a candidatului la sfințenie, care își ia crucea, își asumă un destin ascetic. Terținele sonetului surprind momentul unei opțiuni metafizice, al treilea drumeț se sustrage experiențelor omenești, în favoarea sondării divinului – *nu-și drese nici vioară, nici arc*. Raportul de antonimie antrenat de adjectivele care califică mâna și crucea – *ușoară/ grea* – susține semantic contrastul dintre fragilitatea ființei umane și dificultatea misiunii pe care și-a ales-o cel plecat în căutarea mântuirii. Pentru lumea comună, crucea este „strania povară”, epitetul punând în evidență caracterul excepțional al destinului ales de drumeț. Poetul îi conferă deja aura sacră, prin structura situată la complementaritatea epitetului cu metafora „umbrit de gene lungi de sfânt”.

În volumul intitulat *Calendarul meu*, Radu Gyr consemnează, făcând referire la etapa de început a creației sale, faptul că respectatul și iubitul său prieten, George Murnu, îi aprecia în mod deosebit poeziile, dar ținea să-i reproșeze un anume neajuns: „Ce-ți lipsește, deocamdată, e o convulsie sufletească, o vie tensiune interioară, un zbcium lăuntric, idei clar conturate, sentimente încălzite de neliniști, ori de-o sensibilă dramă intimă...”¹². Persecutat și privat de libertate în perioada comunistă (și înainte de aceasta), scriitorul evocă amar circumstanțele în care neajunsurile operei sale au încetat să mai existe – „Mila dumnezeiască (...) m-a făcut să trec prin încercări grele ulterioare, cărora le datorez tocmai «ce-mi lipsea» - conform părerii lui Murnu - «tensiunea interioară», neliniștile metafizice, adâncirea ideilor poetice și vibrația sentimentelor, prezente mai ales în lirica mea de după 1945”¹³. Încercările grele la care face referire autorul sînt anii de temniță – a fost judecat în cel de-al doilea proces al criminalilor de război și condamnat la 12 ani de închisoare. În 1956 este eliberat, pentru ca, doi ani mai târziu, să fie închis din nou, pentru versurile sale despre care autoritățile socoteau că incită la revoltă (un exemplu în acest sens este poezia *Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!*). După un an de detenție în celula morții, Radu Gyr află că pedeapsa capitală îi este comutată în muncă silnică pe viață. Abia în 1963, grațiat și parțial reabilitat, scriitorul poate reveni la existența relativ firească. Rodul esențializat al suferințelor îndurate este reprezentat de poeziile din volumele publicate în 1993 *Sângele temniței. Stigmat*.

Textul *Cimitir de deținuți* fixează, într-un tablou liric de cutremurătoare autenticitate imaginea crucii în ipostaza de corespondent, de proiecție a ființei umane dincolo de granițele vieții: „Crucile, strîmbe și șchioape,/ vrură să fugă, să scape,/ dar numai o clipă rebele - / parc-ar fi fost somate de sentinele: au stat pe loc. S-au supus./ Au ridicat mîinile-n sus.// Uite, gardienii le-au pus în fiare/ pentru

¹² Radu Gyr, *Calendarul meu*, ediție îngrijită cu o prezentare bio-bibliografică și indice de nume de Ioan Popișteanu, Editura Ex Ponto, Costanța, 1996, p. 156.

¹³ *Ibidem*.

încercare de evadare.” Trupul omului schingiuit în torturi se regăsește în aspectul crucilor – „strîmbe”, „șchioape”; aspirația spre libertate este transferată simbolicelor obiecte – „vrură să fugă, să scape”. Instinctul de conservare, spaima cauzată de amenințare se instalează și în lumea neînsuflețită: „au stat pe loc. S-au supus./ Au ridicat mîinile în sus.” Chinul îndurat de cei închiși sub apăsarea senzației de foame este perceput și de crucile din cimitirul deținuților: „Cît îi lună pe coame/ crucilor parcă li-e foame:/ din gropi, din nămol, osîndiții/ uscați, flămînzi, lihniți./ cu brațele-ntinse spre lună/ îi cer pîinea caldă și bună./ Cît bat stelele-n osînde./ crucile-s haite flămînde...” Spațiu al morții fizice și al opresiunii dincolo de mormînt, cimitirul pare să aștepte, insașiabil, noi morți, deposedați de numele lor, cadavre fără identitate, inventariate sec: „Și gropile-și spun între ele în șoapte: - Hei, mîne ori poimîne noapte./ poate-o scrișni sub noroi/ și 632 sau 807.”

Complementare din perspectiva viziunii lirice și a imaginilor din sfera sacră, textele *As-noapte Iisus*, din volumul *Sîngele temniței* și *Vizita*, din ciclul *Vioara din pod* sînt poeme-icoană în care imaginea crucii se profilează pe fondul întîlnirii decisive dintre om și Dumnezeu. Cel dintîi poem, bine-cunoscut publicului cititor al poeziilor lui Radu Gyr, valorifică motivul crucificării în ultimele strofe: „Cînd m-am trezit din grozava genună,/ miroseau patele a trandafiri./ Eram în celulă și era lună,/ numai Iisus nu era nicăiri...// Am întins brațele. Nimeni, tăcere./ Am întrebat zidul. Niciun răspuns./ Doar razele reci ascuțite-n unghere./ cu sulita lor m-au împuns.// - Unde ești, Doamne? – am urlat la zăbrele./ Din lună venea fum de cățui. M-am pipăit, și pe mîinile mele/ am găsit urmele cuielor Lui...” Identificarea propriei experiențe din temniță cu supliciul chistic este percepută prin topirea metafizicului în structura fizică, a ființei corporale. Sub semnul surprinzătoarei apariții a divinului stau și versurile din al doilea text amintit, îngerul sosește tot noaptea: „Az-noapte un înger mi-a bătut în poartă,/ cu glasul stins, cu pasul ostenit.” Esența lui sfîntă și omenească totodată este exprimată artistic printr-o metaforă duală: „Nu știi dacă venea din paradis/ sau numai de pe-o cruce pămînteană,/ dar mă privea cu ochii ca o rană/ și tremura de frig, cînd i-am deschis.// Pe-obrajii lui de straniu Dumnezeu/ o boală grea părea că se răsfrînge/ și mi-a căzut în brațe, plin de sînge./ și toată noapte-a plîns la pieptul meu.” Întîlnirea este dureroasă, ecou al unei lumi în amurg spiritual, în care divinul este hărțuit, însîngerat, plînge amar. Drumul omului pe pămînt devine, în aceste circumstanțe, o rătăcire. În absența ocrotirii dumnezeiești, sinele este copleșit de singurătatea pustiitoare: „În zorii zilei nu l-am mai găsit/ și urme roșii se pierdeau la poartă.../ Departe-n cer, ca pe-o vioară spartă,/ vîntul cădea ca un arcuș rănit.”

Cruce a lui Iisus sau a destinului uman, simbolul sacru dezvoltat, în lirica lui Radu Gyr, o imagistică de remarcabilă plasticitate și călăuzește lectura către autenticul, profundul SENS ca rost și semn în drumul spiritual spre desăvîrșire.

Bibliografie

Surse

Gyr, Radu, *Anotimpul umbrelor*, postfață de Barbu Cioculescu, Editura Vremea, București, 1993

Gyr, Radu, *Calendarul meu*, ediție îngrijită cu o prezentare bio-bibliografică și indice de nume de Ioan Popișteanu, Editura Ex Ponto, Constanța, 1996

Gyr, Radu, *Crucea din stepă. Poeme de războiu*, ediție îngrijită și note de Ioan Popișteanu, Editura Ex Ponto, Constanța, 1998

Gyr, Radu, *Sîngele temniței. Stigmat*, Editura Vreamea, București, 1998

Literatură secundară

Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Editura Aristarc, Onești, 1998

Cleopa, Ilie, Arhimandrit, *Predici la praznice împărătești și la sfinți de peste an*, Editura Episcopiei Romanului, 1996

Sfîntul Teofan Zăvorîtul, *Sfaturi înțelepte*, Editura Cartea Ortodoxă, Galați, 1998

Steinhardt, Nicolae, *Dăruind vei dobîndi. Cuvinte de credință*; ed. Îngrijită, studiu introductiv și referințe critice de Ștefan Iloae; repere biobibliografice de Virgil Bulat; indici de Macarie Motogna, Iași, Polirom, 2008

Yannaris, Christos, *Abecedar al credinței*, Editura Bizantină, București, 1996

De ce scrieți? Anchete literare din anii '30, text cules și stabilit de Gheorghe-Hrimiuc Toporaș și Victor Durnea, Iași, Polirom, 1998